

Mektupları ve Anıları ile Yahyâ Kemal

Yazan : Prof. Hasan Refik Ertuğ

Ş ANAT ve fikir adamlarından kamuya miras, onların eserleridir. Milletler, yüzyıllarca önce yaşamış sanatçıları ve düşünürleri, çağdaşlarından çok daha iyi tanırlar. Çünkü onların eserleri, ölmez varlıklar halinde elden ele dolaşarak, dilen dile çevrilerek kuşaktan kuşağa geçerler.

Sanatçılar ve fikir adamları, eserlerinde, duygu ve düşünce taraflarıyla kendilerini halka açmışlardır. Fakat bir de onların özel hayatları ve çevreleriyle, özel ilişkileri vardır. Her insan gibi çevrelerine karşı dostluk, düşmanlık, sevgi ve nefret besleyebilirler. Bu duygularını yansıtan izleri, kısmen hâtıra kitaplarında, gerçek kişiliği ve özelliğiyle kamuya, kendisinden sonraki kuşaklara en iyi tanıtan belge, şüphesiz ki, yakınlarına yazdıkları mektuplardır (1).

Biz de bu yazımızda, büyük Türk şairi Yahyâ Kemal Beyatlı'yı, çok sevdiği Türk halkına elimize geçebilen birkaç özel mektubu ile, bazı konulardaki kişisel düşüncelerini ve duygularını tanıtmak istiyoruz. Tam bir inceleme için, elimizdekiler yetersizdir, fakat bu yolu açmış olacağız. Büyük üstadımız Yahyâ Kemal Beyatlı ile yakınları olanlar, ellerinde onun mektup-

ları bulunanlar, bunları yayınlamak suretiyle, açtığımız daracık yolu genişletebilirlerse, Türk edebiyat tarihine büyük hizmetleri dokunmuş olacaktır.

Aziz ve büyük şairimiz Yahyâ Kemal Beyatlı ile ilk yakınlığımız 1945 - 1946 yıllarında doğmuştur. O Ankara'ya geldikçe bizleri arar ve hemen hemen her akşam buluşarak, bahtiyarlıkla dolu saatler geçirirdik. Bu dost çevresinde Fuad Bayramoğlu (şimdiki Roma Büyükelçimiz), Emin Paksüt (halen Ankara milletvekili), Cemal Yeşil (şair ve emekli büyükelçi) ve bu satırların yazarı, hemen daima hazır bulunurlardı. Nurullah Ataç, Cahit Sıtkı Tarancı, Bâki Süha Ediboğlu, Ahmed Muhip Dranas da zaman zaman aramıza katılırlardı. Üstadımızın pek çok olan hayranlarından ve ahbablarından bazıları da bu bahtiyar saatleri bizlerle birlikte yaşarlardı.

Üç, dört yıl böylece akıp gitti. Sonra Yahyâ Kemal Beyatlı, Türkiye'nin Kara-

(1) Nitekim, Varlık Yayınevi, Cahit Sıtkı Tarancı'nın mektuplarını (Ziya'ya Mektuplar) adı altında 1958 yılında yayınlamıştır.

16 yıllık bir hâtıra. Üstadın vefatından 6 yıl önceki 2 aralık 1952'deki doğum günü partisinden bir an.

çi (Pakistan) Büyükelçiliği'ne tayin edildi. Kendisi uçak yolculuğundan hoşlanmadığı için uçakla seyahat yapmazdı. Bu sebeple Karaçi'ye de uzun süren tren ve vapur yolculuğu sonunda varabilmiştir.

Büyük şairimiz uzun yıllar memleketten ayrılmamıştı. Onun için Pakistan Büyükelçiliği kendisine hayli dokunmuş ve şiddetli bir vatan ve dost hasreti içine düşmüştür. Kendisine gönderilen mektupları günü gününe cevaplandırıyor ve hepimizden, mektuplarımızda, yurt ve dost haberleri beklediğini ısrarla yazıyordu.

Yahyâ Kemal Beyatlı üstadımızın ilk mektuplarını ben de oradan aldım. Bunlardan birincisi 2 mart 1948 tarihlidir, Karaçi'de Palace Hotel'den yazılmıştır.

Başlangıç kısmından sonra üstad şöyle diyor:

«Ankara'dan buraya seyahatimizi, daha başka bir fırsatta, uzun boylu, ya yazarım, yahut da size naklederim. Bu seyahat, iyi şeraitte bile olsa hem uzun, hem de zahmetli oluyor. Bu arın kolay vasıtası mutlaka tayıyaredir.

Ankara'dan ayrıldıktan sonra, trende, sonra vapurda, sizi ve sizleri tahayyül ettim. Beraber bulunduğumuz saatlerin kıymeti gözümde bin defa daha arttı. Ayrılıklar, bilhassa bu yaşta, ruh üzerinde pek derin bir tesir bırakıyor. Basra'dan sonra Karaçi'ye beş gün vapur yolculuğu bu hasreti arttırıyor.»

Mektubun bundan sonraki kısmı, Pakistan'daki yerleşme zorluklarını, Türkiye elçiliğini Palace Hotel'in iki odasına sıkıştırmak mecburiyetinde kalışlarını anlatmaya ayrılmıştır. Bir yerinde de:

«Pakistan hükümeti bize karşı çok dost ve çok misafirperver davranıyor,» diyor.

Yine bu mektupta, memleket haberlerinden mahrum kalışından şikâyet ediyor ve şunu ekliyor:

«Arasıra birkaç gazeteyi bir paket edip tayyare postasına verirsiniz bizi bu gurbette ihya etmiş olursunuz.»

Aynı mektupta, iki ayrı yerde, sanat konularına ve Ankara'daki dost çevresine şöyle temas ediyor:

«Dün (Aile) mecmuasında bizim (Endülüs'te Raks) çıktığı. Acaba nasıl bir tesir bıraktı? Başka gazeteler ondan iktibas ettiler mi?»

«Nurullah Ataç, tek başına bir yıldızdır, onun âleminde bulunmak bütün şüri anlamak demektir. Gözlerinden öptüğümü söyler misiniz? Baki Süha'nın, Muhip Dranas'ın tahasürle gözlerinden öperim.»

Aziz üstada bir müddet mektup yazmakta ihmalim olmuş. 10 temmuz 1948 tarihli mektubunda buna temas ediyorlar:

«Aziz Hasan Refik; uzun bir müddettir mektuplarınız gelmez oldu. Merak ettim. .... Fuat Beyimiz de evlendi (2), içinizde bekâr bir ben kaldım.» diyor.

Fakat Yahyâ Kemal Beyatlı, evlenme fırsat ve imkânlarına daima yüz çevirmiş, evlenmekten kaçınmıştır. Nitekim, üstadımız, çok sevdiği ve takdir ettiği dostumuz Prof. Vehbi Eralp'in bu yolda yaptığı bir hatırlatmaya karşı, Karaçi'den 29 ağustos 1948 tarihli mektubunda şöyle cevap veriyor:

«... Yazdığınız izdivaç bahsi, benim vardığım yaşla (3) beraber kapanmıştır. Hakikaten güzide, kibar, birçok meziyetleri ve faziletleri olan o zarif hanım, benim otuz seneden beri kendisine kardeşçe baktığım ve öyle bakmaya alıştığım bir hanımdır.»

Böylece, bir yandan bekâr kalmaktan yakınırken, bir yandan da evlenmeyi hatırlatanlara, yaşının ilerlediğini bahane ederek red cevabı vermiştir.

Büyük şairimizin vatan hakkındaki müstesna duyguları ve bağlılığı herkesçe bilinir. Vatani her şeyin üstünde tutan, şiirlerinde vatana bağlılık ve hasret duygula-

rını emsalsiz kuvvet ve maharetle işlemiş olan üstadımız, vatandan uzak bulunduğu zamanlarda, yurttaki sevdiklerine yazdığı mektuplarda çeşitli vesilelerle vatan ve dost hasretinden bahsetmiştir. Pek sevdiği Esat Kural'a, Karaçi'den yolladığı 9 ağustos 1948 tarihli mektubunda vatanını, güzel Türkçemizi ve buralardaki dostlarını şöyle anıyor:

«Vatan'da, arkamda sizin değerinizde, birkaç dost bırakmış olmak, ömrümün yegâne mazhariyeti olmuştur. Emsalsiz bir güzelik madeni olan İstanbul Türkçe'mizin, şiir dilinde, lâyük olduğu şerefle belirmesi için bez, on mısra yaratabilmek uğrunda ömrünü tüketmiş insanlara gösterdiğiniz vefakârlık nâdir bir fazilettir.»

Üstadımız Yahyâ Kemal Beyatlı, aralık 1948 tarihinde yaş haddi dolayısıyla Karaçi Büyükelçiliği'nden emekli olmuştur. Akdeniz'de, Suriye, Lübnan ve Mısır'da bir seyahat yaptıktan sonra İstanbul'a dönüp Park Otel'deki eski odasına yerleşmiştir. Dostlarına tekrar kavuşan ve etrafındaki hayranlar halkası git gide artan üstadımız, Türk şiirinin ve Türk dilinin ölmez timsali haline gelmiştir.

1951 yılı sonlarında, doktorlarının da tavsiyesi üzerine, Avrupa'ya bir seyahat yapmış, pek sevdiği ve çok iyi tanıdığı Paris'te bir müddet kalmıştır. Dönüş yolun-

(2) Fuad Bayramoğlu.

(3) Üstad, o tarihte 64-65 yaşında idi.

**Yahyâ Kemal'in
Karaçi'den
gönderdiği
2 mart 1948 tarihli
mektubun imzasını
taşıyan son kısmı:
« yerleşmek
hususunda maruz
kaldığım zahmetler
yüzünden bunalmış
bir haldeyim.
Sizln gibi bir dosta
bu satırları yazarken
biraz ferahlıyorum.
Sizce gelecek olan bu
mektubun saadetine
gipta ediyorum.
Hasretle, muhabetle
ve hürmetle
gözlerinizden
öperim,
azız Hasan Refik.**

**Yahyâ Kemal
Beyatlı»**

Y. K. B.

دوست عزیز،
من بعد از آنکه در این شهر
مقیم شده ام، بسیار با شما
و دوستان شما در این شهر
ملاقات کرده ام و بسیار
خوش گذراندم. امیدوارم
شما هم در این شهر خوش
گذرانید. من بسیار دوست
دارم شما را و دوست دارم
که شما هم در این شهر
مقیم شوید. من بسیار دوست
دارم شما را و دوست دارم
که شما هم در این شهر
مقیم شوید. من بسیار دوست
دارم شما را و دوست دارم
که شما هم در این شهر
مقیم شوید.

Yahya Kemal Beyatli.

da uğradığı Bern'den yazdığı 9 aralık 1951 tarihli mektubun klişesi aşağıdadır:

«Aziz Hasan Refik; lâtîf mektubunu aldım, lezzetle okudum. Bu ayın 18'inde (Ankara) vapuruyla, inşallah, İstanbul'a varacağım. Akşam üstü Park Otel'de görüşürüz. Bütün hasret ve hürmetimle kucaklarım.»

Aziz üstadımızın bendeki mektuplarının sonuncusu budur. Kendisi bundan sonra İstanbul'dan hiç ayrılmamış ve bizleri zaman zaman dost çevresinde kabul etmek

büyükliğini göstermiştir. Yahyâ Kemal Beyatlı'nın yukarıdaki mektubunda belirttiği tarihte onu Park Otel'de görmeyi beklemedik. Ord. Prof. İhsan Şükrü Aksel ve muhterem refikalarıyla birlikte onu İstanbul rıhtımında vapurda karşıladık. Çok sevindi. O gününün hâtırası olan karşılaşma anındaki resmi, bu sahifelerde göreceksiniz.

Türk dilinin büyük ve ölmez şairi Yahyâ Kemal Beyatlı'ya büyük minnetler ve sonsuz şükranlar. Nur içinde yatsın. Adı, Türk dili yaşadıkça yaşayacaktır.

Yahyâ Kemal'in aziz dostlarından HALİS ERGİNER'in, üstadın ünlü bir gazeline nazîre olarak ve bir mısraını tazmîn suretiyle yazdığı ERENLERİN CEVABI adlı şiirini ilk defa yayınlıyoruz (Son mısra, Yahyâ Kemal'indir).

Erenlerin Cevabı

Artık bize her neş'e harâm olsun erenler
Onsuz yaşamak zehr-i müdâm olsun erenler
Yahyâ'dan uzak kalmadı mâ'nâsı hayâtın
Kaabilse seherler bile şâm olsun erenler
Zevk kalmadı â'lemde müsâfir kalışından
Ukbâ'da büyük rûhu be-kâm olsun erenler
Mihmân ola Cennet'de Neşâti'ye Nedim'e
Can sohbeti Bâkıy'le tamâm olsun erenler
Mâ'şûkası Türkçe'ydi bu sultân-ı beyânın
Gİtdi o peri-veş kime râm olsun erenler
Meş'al-keş-i yektâsı odur şî'r-i kadîmin
Peymânımız isrinde devâm olsun erenler
Meşbü' gönüller hep onun hâtırasıyle
Sevmek, onu bir dîn-ü nizâm olsun erenler
Mahşer'de telâkiyle bulur sine tesellâ
«Evvel giden ahbâba selâm olsun erenler»

